

שנה"ל תשע"ה

אוניברסיטת חיפה

תכנית ב"א סמסטר א'

החוג ללימודים רב-תחומיים, מערך אשכול

מבוא לסוציולוגיה

212.5560

סמסטר א' תשע"ה

שם המרצה: ד"ר תחיה עשת

שעת קבלה: יום ד' בין השעות 8:30-9:30

חדר: חדר 308/1, קומה 3, מגדל אשכול

טלפון: 04-8240507

דואר אלקטרוני: teshet@univ.haifa.ac.il

דרישות קדם: אין

היקף שעות: ארבע שעות סמסטריאליות: יום ה' בין השעות 17-20. הקורס מקנה 4 נק' זכות.

מטרת הקורס: הקניית עקרונות החשיבה והניתוח הסוציולוגיים, בצד סקירת מושגי יסוד

ותיאוריות, ויישומם בהקשר הישראלי.

תאור הקורס: הסטודנטים יתוודעו לחשיבה הסוציולוגית ולגישות תיאורטיות במגוון תחומים כגון:

תרבות, כינון זהות, חיברות, סטייה, קבוצות וארגונים, משפחה, ריבוד וכוח.

דרישות הקורס: נוכחות בשיעורים, קריאה שוטפת של מאמרים והשתתפות פעילה.

מבדקי קריאה (20%)

מבחן סמסטר – במתכונת של מבחן אמריקאי משולב (80%). המבחן כולל את כל הנלמד

בהרצאות ואת חומר הקריאה.

מהלך הקורס:

נושא 1- הפרספקטיבה הסוציולוגית:

מהי סוציולוגיה? מאפייני החשיבה הסוציולוגית

סקירה ודיון בפרדיגמות התיאורטיות המרכזיות הרווחות בסוציולוגיה (פונקציונליזם, קונפליקט,

נאו-מרקסיזם, אינטראקציה סימבולית);

הצגת שיטות מחקר ובעיות מרכזיות בחקירה במדעי-החברה.

נושא 2 – תרבות, חברה וגלובליזציה:

מהי תרבות? דיון בקשר שבין אקולוגיה ותרבות, הצגת תפיסות תיאורטיות ביחס לתרבות

(הגישה האתנוצנטרית וגישת היחסיות התרבותית), דיון במרכיבי תרבות (ערכים, נורמות, שפה

ושפת-גוף), תת-תרבויות.

דיון במושג הגלובליזציה ובביטוייו בתרבות הישראלית.

נושא 3- כינון זהות:

כיצד מתגבשת זהות חברתית? הדרה, הכלה, סטאטוס ותפקיד. דיון במורכבות ותמרון ריבוי

זהויות.

נושא 4 - חיברות (סוציאליזציה):

מטרות תהליך החיברות, דיון בתיאוריות מרכזיות העוסקות בחיברות, סוכני חיברות ראשוניים ומשניים (למשל: משפחה, בית-הספר, קבוצת השווים ואמצעי התקשורת), חיברות מבוגרים (הצגת מודל הארגון הכוללני) וחיברות לתפקידי מין.

נושא 5 – קבוצות:

הקבוצה כמנוף להבנת ההתנהגות ולשינוי התנהגות היחיד, התנאים לקיומה של הקבוצה, מיון קבוצות, לחץ קבוצתי וקונפורמיות וסוגיות נבחרות בחקר קבוצות, כח, סמכות ודפוסי מנהיגות.

נושא 6 – ארגונים:

צמיחת ארגונים בחברה המודרנית, טיפולוגיות של ארגונים, הארגון הברוקרטי – מאפיינים, השלכות ודיספונקציות.

נושא 7 משפחה:

דיון במורכבות הגדרת משפחה ובואריאציות השונות, שינויים במבנה ותפקידי המשפחה והסיבות המרכזיות לעלייה בשיעורי הגירושין.

נושא 8 - סטייה חברתית:

מנגנוני פיקוח חברתי, פוליטיקה של סטייה, דיון ביחסיותה של הסטייה והסברים תיאורטיים לתופעה (הגישה המבנית, התחברות דיפרנציאלית, תיוג ותיאוריית הפיקוח).

רשימה ביבליוגרפית:

ספרי תשתית ומאמרי חובה:

- משונים ג'ון ג'. 1997 *סוציולוגיה*, ת"א: האוניברסיטה הפתוחה.
- שפירא יונתן ואורי בן אליעזר 1986 *יסודות הסוציולוגיה*, ת"א: עם עובד.
- ברגר, פיטר ל. 1970 *הזמנה לפגישה (עם הסוציולוגיה)*, ת"א: עם עובד.
- ברגר, פיטר (1979) "סוציולוגיה כבידור ליחיד" בתוך *הזמנה לפגישה עם הסוציולוגיה*, תל-אביב, הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 32-9.
- שיאון, ל. וא. בן ארי (2007) "גוף, מיניות ומשפחה בקרב חיילי מילואים קרביים בישראל: על דמיון והומור". *סוציולוגיה ישראלית*, ט' (1): 171-149.
- אנה איסקובה (1998) "דג הזהב והמדינה היהודית", *אלפיים* 16: 213-192.
- קפלן, דני (2013) "תחנות מצב הרוח: מאפייני 'שידור ההנצחתי' ברדיו בישראל בימי זכרון ושעת חירום". *מגמות*, מט (2), 256-232.
- רבינוביץ, דני (1993) "נוסטלגיה מזרחית - איך הפכו הפלסטינים ל"ערביי ישראל". *תיאוריה וביקורת* 4, עמ' 141-151.
- רם, אורי (2005) "מקדונליזציה" בתוך *הגלובליזציה של ישראל מק'וורלד בתל אביב ג'האד בירושלים*, תל אביב, פטיש. עמ' 138-109.
- אורנה ששון-לוי (2001) "חתרנות בתוך דיכוי: כינון זהויות ג'נדר של חיילות בתפקידים 'גבריים'", בתוך *התשמע קולי: ייצוגים של נשים בתרבות הישראלית*, (עורכת: יעל עצמון), תל אביב:

הקיבוץ המאוחד. עמ' 277-303.

- הולט, סילביה אן (1986) "לידתו של פולחן האימהות" בתוך: *חיים ששוים פחות*, ת"א: עם עובד, עמ' 234-267.
- לירן – אלפר, דליה וקמה, עמית (2007). עיצוב הגוף וחיטוב הזהות: ייצוגי הגוף בטלוויזיה המסחרית, בתוך: *אגדתא – סדרת פרסומים של מכון הרצוג לתקשורת, חברה ופוליטיקה*. את המאמר ניתן למצוא ב: <http://www.tau.ac.il/institutes/herzog/igarta7.pdf> (עד עמ' 26)
- תדהר, חוה (2003) "אלימות בתכניות הטלוויזיה המשודרות לגיל הרך בישראל: מחקר ניתוח תוכן כמותי". *מגמות*, מב (4) 626-651.
- קונדה, גדעון (2000) *מהנדסים תרבות: שליטה ומסירות בחברת היי-טק*. תל אביב: חרגול. פרק 1: תרבות וארגון, עמ' 9-36.
- סלייטר, ל. (2005) "שפויים במקומות לא שפויים" בתוך: *לפתוח את התיבה של סקינר*, ת"א: אריה ניר הוצאה לאור, עמ' 70-99.
- דלילה אמיר (1995) "אחראית", "מחויבת" ו"נבונה" כינון נשיות ישראלית בוועדות להפסקת הריון" *תיאוריה וביקורת* 7 254-247.
- חסן, מנאר (1999) "הפוליטיקה של הכבוד: הפטריארכיה, המדינה ורצח נשים בשם כבוד המשפחה" בתוך: דפנה יזרעאלי, אריאלה פרידמן ואחרות (עורכות), *מין מיגדר ופוליטיקה*, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 267-305.
- לוין, עליזה (2006) "גירושין בישראל: היבטים דמוגרפיים-חברתיים" *סוציולוגיה ישראלית* ח(1): 65-85.
- טרנר, רלף ה (1989) "דרכי התקדמות חברתית באמצעות חינוך - ניעות חסויה וניעות תחרותית". בתוך: שפירא ופלג (עורכות), *סוציולוגיה של החינוך*. תל-אביב: עם עובד, עמ' 217-235.